

НЕШТО ОД СКРАЋЕНЕ КЊИГЕ

УВОД У ИСТОРИЈУ, ПРАИСТОРИЈА, СТАРИ ИСТОК, СТАРА ГРЧКА

- ✓ **Историја** је друштвена наука која проучава прошлост људског друштва од појаве првог човека до данас.
- ✓ **Херодот из Халикарнаса** (484-425) "**отац историје**"- "*Историја грчко-персијских ратова*"
- ✓ **Тукидид из Атине** (454-396) "**отац историографије**"- "*Историја Пелопонеског рата*"
- ✓ Римски историчар **Тит Ливије** (59. п.н.е.-17. н.е.)- „*Од оснивања града*“

ИСТОРИЈА	ИСТОРИОГРАФИЈА
друштвена наука, проучава прошлост људског друштва од појаве човека до данас период прошлости од проналаска писма до данас наставни предмет	историјска наука писана историја наука о историји

- ✓ **филозофија** (наука о развоју мишљења и идеја)
- ✓ **социологија** (наука која проучава услове и законе развитка друштва)
- ✓ **археологија** (грчки *архаиос*-стар, *логос*-наука; *археологија*-наука о старинама) је друштвена наука која се бави проналажењем, ископавањем и проучавањем раличитих материјалних остатака)
- ✓ **етнологија** (проучава народно стваралаштво и обичаје)
- ✓ **антропологија** (проучава живот и културу људи и њихов однос према околини)
- ✓ **психологија** (наука о духовном животу човека)
- ✓ **право** (бави се начином регулисања односа међу људима у друштву)

ПОМОЋНЕ ИСТОРИЈСКЕ НАУКЕ

ХРОНОЛОГИЈА	проучава различите начине рачунања времена у прошлости и преводи их на наш начин рачунања времена
НУМИЗМАТИКА	проучава стари и савремени ковани новац
ХЕРАЛДИКА	проучава постанак и развој грбова
СФРАГИСТИКА	проучава печате
ГЕНЕАЛОГИЈА	бави се пореклом и историјом породица, као и постанком и коренима имена и презимена људи
ДИПЛОМАТИКА	изучава повеље ради утврђивања њихове вредности као историјског сведочанства
ПАЛЕОГРАФИЈА	проучава стара писма на меком материјалу (папирус, пергамент, папир)

- ✓ **ИСТОРИЈСКИ ИЗВОРИ**- трагови човековог деловања у прошлости
- ✓ **ПИСАНИ, МАТЕРИЈАЛНИ И УСМЕНИ (УСМЕНА ПРЕДАЊА)**
- ✓ **ДУГО ВРЕМЕНСКО РАЗДОБЉЕ КОЈЕ ПОЧИЊЕ НЕКИМ ВАЖНИМ ДОГАЂАЈЕМ ОД КОГА ПОЧИЊЕ РАЧУНАЊЕ ВРЕМЕНА НАЗИВА СЕ ЕРА.**

ИСТОРИЈСКИ ИЗВОРИ

Врсте историјских извора	ГДЕ СЕ ЧУВАЈУ	СТРУЧЊАЦИ
ПИСАНИ	библиотеке, архиви	библиотекари, архивисти
МАТЕРИЈАЛНИ	музеји или место на коме су пронађени	кустоси
УСМЕНИ (УСМЕНА ПРЕДАЊА)	у народном сећању	

ДУГО ВРЕМЕНСКО РАЗДОБЉЕ КОЈЕ ПОЧИЊЕ НЕКИМ ВАЖНИМ ДОГАЂАЈЕМ ОД КОГА ПОЧИЊЕ РАЧУНАЊЕ ВРЕМЕНА НАЗИВА СЕ ЕРА.

РАЧУНАЊЕ ВРЕМЕНА У ПРОШЛОСТИ		
НАРОДИ	ЕРА	ПОЧЕТАК
стари Грци	Грчка	од 1. олимпијаде 776. год. п.н.е.
стари Римљани	Римска	од легендарног оснивања Рима 753. год. п.н.е. (ab urbe condita)
становници Византије	Византијска	од стварања света 5508. год. п.н.е. (ab orbe condito)
Јевреји	Јеврејска	од стварања света 3760. год. п.н.е.
хришћански народи	Хришћанска	од рођења Исуса Христа 1. год. - установио опат Дионисије Мали у VI веку.
исламски народи	исламска (хиџретска)	од Мухамедовог преласка из Меке у Медину 622. -хиџра

Јулијански календар 46. год. п.н.е.	александријски астроном Созиген- на захтев римског државника Јулија Цезара
Грегоријански календар	папа Гргур XIII 1582. год.
Миланковићев календар	Милутин Миланковић (1879-1958)

ПЕРИОДИЗАЦИЈА ПРОШЛОСТИ		
ПРАИСТОРИЈА - од појаве човека (пре око 2 милиона година) до настанка првог писма и држава (око 3500. год. п.н.е.)	ИСТОРИЈА - од настанка првог писма и држава (око 3500. год. п.н.е.) до данас	
КАМЕНО ДОБА (оруђе и оружје израђивано од камена) старије (палеолит) средње (мезолит) млађе (неолит) МЕТАЛНО ДОБА (оруђе и оружје израђивано од метала) бакарно бронзано гвоздено	СТАРИ ВЕК (од настанка првог писма и држава 3500. год. п.н.е. до пропасти Западног римског царства 476. год.) СРЕДЊИ ВЕК (од пропасти Западног римског царства 476. год. до открића Америке 1492. год.) НОВИ ВЕК (од открића Америке 1492. год. до почетка Првог светског рата 1914. год.) САВРЕМЕНО ДОБА (од почетка Првог светског рата 1914. год. до данас)	
ПРАИСТОРИЈА - од појаве човека (пре око 2 милиона година) до настанка првог писма и држава (око 3500. год. п.н.е.)		
КАМЕНО ДОБА (оруђе и оружје израђивано од камена)	старије (палеолит)	од пре 2.5 милиона година до 10 000 година пре н. е.
	средње (мезолит)	од завршетка последњег леденог доба (10 000 година пре н. е.) до појаве првих земљорадничких и сточарских заједница (око 7000 година пре н. е.)
	млађе (неолит)	
МЕТАЛНО ДОБА (оруђе и оружје израђивано од метала)	бакарно(енеолит)	
	бронзано	II миленијум пре н.е.
	Гвоздено-	последњи миленијум пре н.е.

ЕВОЛУЦИЈА ХОМИНИДА

аустралопитек (australopithecus)	пре око 3.5 милиона година
хомо хабилис (homo habilis) – вешт човек	пре око 2.5 милиона година
хомо еректус (homo erectus) - усправан човек потпуно	пре 1.5 милион година
хомо сапијенс (homo sapiens)- разуман човек- пре око 100 000 година	хомо сапијенс неандерталензис-неандерталац од пре 100 000 до пре 35 000 година
	хомо сапијенс сапијенс -веома разуман или савремен човек пре 40 000 – 35 000 година

*ХОРДА ИЛИ ЧОПОР

ДРУШТВО: РОДОВИ, БРАТСТВА И ПЛЕМЕНА

*КУЛТ МРТВИХ

*ВЕРОВАЊЕ У ЗАГРОБНИ ЖИВОТ

*ПРАИСТОРИЈСКО СЛИКАРСТВО - Ласко у Француској и Алтамира у Шпанији.

*Статуете нагих жена, тзв. **ВЕНЕРА**, палеолитских идола плодности и материнства

***Вилендорфска венера** пронађена је крај Дунава у Аустрији

***Мегалити- Стоунхенџа** у јужној Енглеској

*КУЛТ ПРЕДАКА

*ТОТЕМИ

*култ Богинје Мајке

*Праисторија **централног Балкана**: у долини Тимока (Злотска пећина, Бараница), у области Сврљишких планина (Преконошка пећина), Сићевачке клисуре, Маљена, Црног врха и Венчаца (пећина Рисовача), као и на подручју Ваљева и Тамнаве (Петничка пећина).

*КУЛТУРА ЛЕПЕНСКОГ ВИРА (6700-5500. год. п.н.е)- на обали Дунава у Ђердапу

*Риболике људске главе

*Археолог **Драгослав Срејовић** (1931-1996)

*СТАРЧЕВАЧКА КУЛТУРА (5 500-4 500 год. п.н.е.)

*Археолог **Милутин Гарашанин** (1920-2002)

*ВИНЧАНСКА КУЛТУРА (4500-3200 год. пре н.е.)

*Археолог **Милоје Васић** (1869-1956)

***Рудна глава** код Мајданпека-најстарији рудник бакра у Европи

***ПАЛЕОБАЛКАНСКИ НАРОДИ**: Трибали, Илири, Дарданци, Трачани и Мези и Келти (Скордисци).

ПРЕЛАЗ ОД ПРАИСТОРИЈЕ КА ИСТОРИЈИ

- *РАСПАД РОДОВСКО-ПЛЕМЕНСКОГ ДРУШТВА ----->ПОЈАВА ПОРОДИЦА
- *РАСПАД РОДОВСКО-ПЛЕМЕНСКОГ ВЛАСНИШТВА ----->ПОЈАВА ПРИВАТНОГ ВЛАСНИШТВА
- *Појава СЕОСКИХ ОПШТИНА због потребне радне снаге (удруживање породица)
- *САВЕЗ ПЛЕМЕНА (одбрамбени савез) се формира како би заштитио племенску територију
- *Појава ГРАДОВА захваљујући трговцима и занатлијама
- ***Организовано, образовано и културно друштво- ЦИВИЛИЗОВАНО ДРУШТВО**
- *писмо
- *знања и умећа
- *заједничка управа
- *ЗАЈЕДНИЧКА УПРАВА НАД ПОСЛОВИМА ОД ОПШТЕГ ИНТЕРЕСА
- ***ЧИНОВНИЧКИ СЛОЈ** настаје од образованих људи
- ***ПОРЕЗ** плаћају сви становници како би издржавали чиновнике
- ***ВОЈНИЧКИ СЛОЈ** настаје ради заштите насеља
- ***ГРАД-ДРЖАВА** (на челу је најбогатији члан заједнице)
- ***СТАРИ ИСТОК**---- подручје на којем су настале државе првих цивилизација
- СТАРИ ИСТОК**
- *најстарије државе Блиског, Средњег и Далеког истока (Месопотамија, Египат, Кина, Индија).
- „**ПЛОДНИ ПОЛУМЕСЕЦ**“--од Египта преко Палестине и Месопотамије до Персијског залива

Географски простор	Држава/ Народ	Данас
Међуречје Тигра и Еуфрата	Државе Сумераца, Акађана и Асираца	Ирак
Долина реке Нил	Држава старих Египћана	Египат
Иранска висораван	Држава Персијанаца	Иран
Долина река Хоангхо	Државе Кинеза	Кина
Долина реке Инд	Држава Индијаца	Индија
Источно Средоземље	Државе Феничана и Јевреја	Либан, Израел
Јужни део Балканског полуострва	Државе старих Грка	Грчка
Апенинско полуострво	Римска држава	Италија

Семити, Хамити и Индоевропљани оснивачи првих држава
БИБЛИЈСКИ КОНТЕКСТ

*РЕЛИГИЈЕ и успон свештенства

МЕСОПОТАМИЈА

- *“МЕЂУРЕЧЈЕ“- Тигар+Еуфрат=Шат-ел Араб
- *Веома неповољни услови до изградње **ИРИГАЦИОНИХ СИСТЕМА**

ДРУШТВО МЕСОПОТАМИЈЕ

Владар (божји намесник)
Дворјани, Високи свештенство, Војни заповедници (помажу у управи)
СРЕДЊИ СЛОЈ- Ниже свештенство, Писари, Занатлије, Трговци
НИЖИ СЛОЈ- сељаци
РОБОВИ

	ИМЕ ДРЖАВЕ	ТРАЈАЊЕ	ОСНИВАЧИ	НАЈПОЗНАТИЈИ ВЛАДАР	ВАЖНИ ДОГАЂАЈИ
МЕСОПОТАМИЈА	Југ- СУМЕР (Ур, Урук, Лагаш, Нипур)	XXXV-XXIV век п.н.е.	Сумерци	-----	Први точак, писмо
	Северозапад- *АКАД	XXIV век п.н.е.- почетак II мил.п.н.е.	Акађани (семитско племе)	САРГОН I је у XXIV веку п.н.е. овладао целом Месопотамијом.	Сумерско-акадско царство
	*СТАРОВАВИЛО-НСКО ЦАРСТВО	почетак II мил.п.н.е.- XVI век п.н.е. (освајање Хетита)	АМОРИТИ	ХАМУРАБИ (XVIII век п.н.е.)	ХАМУРА-БИЈЕВ ЗАКОНИК (класни карактер)
	*АСИРИЈА горњи ток Тигра од XIV века п.н.е.	* VII век п.н.е.- 612. п.н.е. је освајају Халдејци и Међани	Асирци (семитско племе)	АСУРБАНИПАЛ (VII век п.н.е.-влада целом Месопотамијом, Египтом, источним Средоземљем)	*торњеве са мердевинама, овнови *престонице: Ашур и Нинива (библиотека)
	ИМЕ ДРЖАВЕ	ТРАЈАЊЕ	ОСНИВАЧИ	НАЈПОЗНАТИЈИ ВЛАДАР	ВАЖНИ ДОГАЂАЈИ
*НОВОВАВИЛО-НСКО ЦАРСТВО	612-538 год. п.н.е. (освајају га Персијанци)	Халдејци	НАБУКОДОНОСОР II (VI век п.н.е.)	(VI век п.н.е.)- Најмоћнија држава на Старом истоку * Процват Вавилона (Вавилонска кула, Семирамидини вртови, капија богиње Иштар)	

*КЛИНАСТО ПИСМО (сликовно на глиненим плочицама)

*Алгебра, геометрија (подела круга на 360 ст.)

*Часовник, календар, хороскоп

*Астрономија→Астрологија

*Зигурат- степенаста кула на врху са храмом посвећеним богу заштитнику

*ПОЛИТЕИЗАМ

**Ану- бог неба и отац свих богова

**Иштар- богиња љубави и рата

**Енлил- бог земље и ветра   **Мардук- заштитник Вавилона

**Еа- бог воде   **Син- бог месеца   **Шамаш- бог сунца и правде

ЕГИПАТ “Египат је дар Нила“

*Семити и Хамити

*НОМА- сеоска општина настала удруживањем села ради одржавања иригационог система

*ГОРЊИ ЕГИПАТ (долина Нила до прве катаракте)

*ДОЊИ ЕГИПАТ- (делта Нила)

*МЕНЕС око 3000. године п.н.е. УЈЕДИЊУЈЕ ЕГИПАТ (Средоземно море-Асуан)

*Фараон, Везир

*Управници провинција и нома

*31 династија влада Египтом током његове историје

СТАРО ЦАРСТВО 2700-2200. год. п.н.е.	*Раслојавање друштва: ВЛАДАЈУЋИ СЛОЈ (племство, свештенство, дворски службеници) СРЕДЊИ СЛОЈ: писари, трговци, занатлије НИЖИ СЛОЈ: сељаци РОБОВИ *Изградња пирамида у Гизи (Кеопс, Кефрен и Микерин) *Криза услед суше и немаштине, слаби власт *Распад државе: „Азијати“ овладали Делтом, а Долином владају локални владари
СРЕДЊЕ ЦАРСТВО 2040-1730. год. п.н.е.	*Држава је обновљена под владарима града ТЕБА *Рат у Нубији *Унапређена рударска производња на Синају *1730. Хикси освајају Египат
НОВО ЦАРСТВО 1550-1070. год. п.н.е.	*Обнову је поново повела ТЕБА *Успостављање стајаће војске *Фараон ТУТМЕС III (XV век п.н.е.)- 17 похода: освојено источно Средоземље и Нубија *Хатшеспут Фараон РАМЗЕС II ратује против хетског владара ХАТУШИЛИША III- БИТКА КОД КАДЕША 1300. год.п.н.е.-(повлачење јужно од Кадеша) *VII век п.н.е.-освајају га Асирци *VI век п.н.е.-освајају га Персијанци *IV век п.н.е.-осваја га Александар Велики

*око 3000. године п.н.е. појављује се ПРВО ПИСМО („ХИЈЕРОГЛИФИ“)- Франсоа Шамполион дешифрира писмо.

*Архитектура, математика, астрономија, астрологија, медицина

*Положај писара

*ПОЛИТЕИЗАМ

**РА- бог Сунца;

**ОЗИРИС- бог подземног света

**ИЗИДА- богиња рађања

**СЕТ- бог пустиње

**АНУБИС- бог балсамовања

*ПОКУШАЈ РЕФОРМЕ РЕЛИГИЈЕ У XIV ВЕКУ п.н.е.(АМЕНХОТЕП IV→ЕХНАТОН)

Корак ка монотеизму----(АМОН→АТОН)

Стару религију је вратио потоњи фараон (ТУТАНКАТОН → ТУТАНКАМОН)

*Нефертити

*балсамовање и мумифицирање

*сумерско-вавилонски *Еп о Гилгамешу*-најстарији записани еп на свету

*хијератско (свештеничко) писмо

*демотско (народно) писмо

*Књига мртвих

*Гласовно (фонетско) писмо- Феничани

V миленијуму п.н.е.- Пирамиде у Египту

*храмови у Карнаку, Луксору, Долини краљева, Абу Симбелу

*календар

*У Месопотамији је проучаван круг- 360 степени, а степен на 60 минута.

*Хамурабијев законик у XVIII веку п.н.е.- клинастим писмом (Лувр у Паризу) „око за око, зуб за зуб“- 282 члана- Закони и казне зависиле су од друштвеног положаја.

Религија старих Египћана- 2000 различитих богова

*ПОЛИТЕИЗАМ

света крава Хатор, свети бик Апис

Ра + Амон (заштитник Тебе) = Амон-Ра, врховно божанство од времена Средњег египатског царства.

БОГОВИ СТАРИХ ЕГИПЋАНА	
Ра (Амон-Ра)	бог сунца, врховни бог старих Египћана
Озирис	првобитно бог природе и плодности, касније бог мртвих и господар подземног света
Изида	богиња рађања и стварања у природи, љубави, брака, живота и месеца
Сет	бог зла, насиља, страха и пустиње
Хорус	бог неба, рата и лова и заштитник фараона. приказиван у виду сокола
Хапи	богиња Нила
Анубис	бог балсамовања и загробног живота
БОГОВИ НАРОДА МЕСОПОТАМИЈЕ	
Ану	бог неба, отац свих богова
Енлил	бог ваздуха, ветра и земље
Енки (Еа)	бог воде
Шамаш	бог сунца и правде
Мардук	бог заштитник града Вавилона
Иштар	богиња лепоте, љубави, рата и месеца
ПЕРСИЈСКА РЕЛИГИЈА	
Оснивач	Заратустра (VI век п.н.е)
свет Добра којим влада бог Ормузд и свет Зла којим управља бог Ариман	
Митра	Бог сунчев светлости
ЈЕВРЕЈСКА РЕЛИГИЈА-ЈУДАИЗАМ	
Бог-Јахве	творац читавог света
Мојсије је добио од Јахвеа <i>Десет божјих заповести</i>	
Верски и историјски списи Јевреја у <i>Старом завету</i>	

*ФЕНИЧАНИ, семитско порекло

*данашњи Либан

*признају власт јачих земаља, никад јединствена држава

*ТИР, СИДОН, ЈАФА, БИБЛОС

*морепловци, трговци, занатлије

*име по ПУРПУРНОЈ БОЈИ

*колоније (КАРТАГИНА)- карта на 65.стр књиге

*ГЛАСОВНО (ФОНЕТСКО) ПИСМО- 22 сугласничка знака

*ХЕБРЕЈИ

*Хебреји оснивају једини државу крајем 2.мил.п.н.е.у области ХАНААН (река Јордан, Мртво море, Средоземно море)

*Хебреји (Јевреји) долазе у „Обећану земљу“ предвођени Мојсијем

*XI век пре н.е.- ИЗРАЕЛСКО-ЈУДЕЈСКО ЦАРСТВО

*ДАВИД и СОЛОМОН

X век пре н.е.- РАСПАД ЦАРСТВА на Израел (север) и Јудеју (југ)

*586.г.п.н.е. Јудеју осваја Набукододносор- „вавилонско ропство“ (ослободио их персијски цар КИР)

*ЈУДАИЗАМ (ЈАХВЕ)

*СТАРИ ЗАВЕТ

*ХЕТИТИ, индоевропско племе

* око реке ХАЛИС у АНАДОЛИЈИ (карта на 67.стр.)

*узгој коња, земљорадња, клинопис

*владар ШУПИЛУЛИУМ

*престоница: ХАТУША

*допринели паду Старог Вавилонског царства, рат са Египтом

*најбоље организована и наоружана војска (гвоздено оружје)

*ХЕТИТСКО ЦАРСТВО се распада крајем XII века п.н.е, а остатке покорвају Асирци у VIII веку п. н.е.

*ПЕРСИЈАНЦИ

*Међани и Персијанци насељавају Иранску висораван око 1000.год.п.н.е.

VII веку п. н.е.-МЕДИЈА-под Асирцима до 612.год.п.н.е.

*Престоница-Персеполис

*550.год.п.н.е.- КИР осваја Медију и оснива ПЕРСИЈУ

*Освајања: Месопотомија, Мала Азија, источно Средоземље

*КАМБИЗ- влада од ИНДА до ЕГИПТА (страна 69 у уџбенику)

*ДАРИЈЕ- неуспешан у рату са Грцима

*Александар Велики је покорава

*Веома толерантни према освојеним народима

*САТРАПИЈЕ (сатрапи)

*златни дарик и сребрни шекел

*прва поштанска служба

ДРЖАВА	ПРЕСТОНИЦА
СУМЕР	Ур, Урук, Лагаш, Нипур
ФЕНИКИЈА	Тир, Сидон, Јафа, Библос
Сумерско-акадско царство	Акад
Старо- и Нововавилонско царство	Вавилон
Асирско царство	Нинива
Египат	Мемфис (Старо царство), Теба
Израелско-јудејско царство	Јерусалим
Хетско царство	Хатуша
Персијско царство	Персеполис

СТАРА ГРЧКА – СЈАЈ АНТИКЕ

СТАРА ГРЧКА – ХРОНОЛОГИЈА	
ПЕРИОД	НАЗИВ
III и II миленијум п.н.е.	Минојско доба
XVI-XII век п.н.е.	Микенско доба
XII-VIII век п.н.е.	Хомерско (мрачно) доба
VIII-V век п.н.е.	Архајско доба
V-IV век п.н.е.	Класично доба
IV-I век п.н.е.	Хеленистичко доба

НАЈСТАРИЈА ИСТОРИЈА ГРЧКЕ

*Крај III тј. почетак II миленијума пре н.е.- Досељавање Грка (Хелена, Ахајаца) на крајњи југ Балканског полуострва из области око Дунава.

I миленијум пре н.е.- подела Ахајаца на Јонце и Еолце

Током II миленијума пре наше ере- **критска или минојска** (по митском краљу Миноју) **култура** сер Артур Еванс (1851-1941) открива Кносос (престоницу Крита)

ТАЛАСОКРАТИЈА- превласт Крита у источном делу Средоземног мора

Полиси на Криту: **Кносос, Фестос, Малија, Агија Тријада**

XVI и XV веку п.н.е. острво=јединствена монархија око града **Кнососа** (краља **Миноса (Миноја)**).

Дворац у Кнососу (сазидао Дедал) (**Миносова палата**)- **Лавиринт**- мит о **Минотауру**

Крићани користе слоговно писмо- **линеарно А писмо**- није дешифровано

Средина II миленијума п.н.е. (1450.) Ахајци освајају Крит.

Грчка племена (Хелени): Ахајци, Јонци, Дорци и Еолци

1600. године п.н.е. Ахајци су основали Микена на Пелопонезу

Хајнрих Шлиман открива Микену и Троју

Ахајски полиси: Тиринт и Пилос на Пелопонезу, Теба и Орхоменес у Беотији (средња Грчка).

Лавља врата у Микену

Ахајско писмо- линеарно Б писмо- једноставније од линеарног А-писма

Дешифровање линеарног Б писма: Мајкл Вентрис и Џон Чедвик.

***ВАНАКС (КРАЉ)** влада ахајским државама

***МЕГАРОН**- шетвороугаона просторија са 4 стуба и огњиштем у средини- **САВЕТОВАЊА СА АРИСТОКРАТИЈОМ И ПРИМАЊЕ ПОСЛАНСТАВА**

***ЛАВАГЕТ**- врховни заповедник војске

***ПРАТИОЦИ**- најближи припадници аристократије око краља

*Земљорадња и сточарство. Исхрана житарицама, зачини, маслине.

Око 1200. п.н.е.- ДОРСКА СЕОБА

Личности Тројанског рата (1194.-1184): Јелена (Хелена), спартански краљ Менелај, Агамемнон (краљ Микене), Хектор, Ахил, Парис. Епови *Илијада* и *Одисеја* (Хомер)

ХОМЕРСКО ДОБА

Дорци прелазе на Крит и Родос око 900. године п.н.е.

Ахајци	Аркадија на северу Пелопонеза
Јонци	острва у Егејском мору, западне обале Мале Азије, Атика
Еолци	север и средња Грчка у Тесалију, Етолију и Беотију, североисточне обале Егејског мора
Дорци	већи дела Пелопонеза, Крит, острва у јужном делу Егејског мора и најјужнији део западне обале Мале Азије

1200.-800. П.Н.Е. ХОМЕРСКО ДОБА ИЛИ МРАЧНО ДОБА

Родовско уређење	род (генс) – заједница крвних сродника братство (фратрија) – заједница родова племе (фила) – заједница братстава
Друштвени слојеви	аристократи (племство) слободан народ (демос) робови
Државно уређење	краљ (базилеус) веће старешина (геронти) народна скупштина

Крај **хомерског доба** (средином VIII века п.н.е.) Монархистички облик владавине претворио се у аристократски (владавина племства преко већа старешина)

Распад родовског и изградње робовласничког друштва.

АРХАЈСКО ДОБА

VIII век п.н.е. настанак независних градова-држава **полиса** (Спарта, Атина и Коринт)

Полис– заједница свих грађана, укључујући и жене, децу, странце и робове(град са средишњим утврђењем – акропољем, око којег се обликовало насеље)

Грчка војска- тешки оклопници (хоплити), наоружани помоћни одреди (гимнои), **фаланга**-одреди наоружаних пешака

ГРЧКА КОЛОНИЗАЦИЈА- процес грчког исељавања (најинтензивнија од VIII до VI века п.н.е.)

*РАЗЛОЗИ КОЛОНИЗАЦИЈЕ:

- **потрага за плодном земљом
- **оскудица обрадиве површине услед пораста броја становника
- **потрага за новим тржиштима
- **политичке борбе
- **радозналост и авантуризам

Највише колонија- **обале Средоземног, Црног и Мраморног мора**

Малоазијска обала: **Милет, Ефес и Смирна**

Јужна Италија (Напуљ, Тарент, Сиракуза)- Велика Грчка (Magna Graecia)

Јадран (Иса – Вис, Фарос – Хвар и др.)

Француска (**Масилија – Марсељ**)

Север Африке (**Наукратис и Кирена**).

Метропола – град из кога су дошли становници у колонију

СПАРТА	
Географски положај: јужна Грчка, полуострво Пелопонез, област Лаконија (Лакедемон), долина реке Еуроте	
Плеће које ју је основало: Дорци	
Митски оснивач: Лакедемон	
Законодавац: Ликург- уређење Спарте- разделио обрадиву спартанску земљу	
Војска: копнена (пешадија)	
Савез који је предводила: Пелопонески савез (основан око 550. п.н.е.)	
Водећи грчки полис: после Пелопонеског рата (431–404. п.н.е.)	
Спартанско васпитање: обучавање храбрих и дисциплинованих ратника који говоре лаконски	
Положај жена: могле су да се удају за кога су хтеле и да наслеђују имовину	

СТАНОВНИШТВО	СПАРТИЈАТИ	<ul style="list-style-type: none"> *Аристократија- пуноправни грађани (мањина) *Управљају државом; језгро спартанске војске *Земљишни посед- КЛЕР који обрађују хелоти *Баве се само ратовањем; забрањена им је била каква друга активност
	ПЕРИЈЕЦИ	<ul style="list-style-type: none"> *Слободни, али без политичких права *потомци лакедемонских сеоских заједница које су покорили Спартанци *Земљорадња, трговина, занатство *Плаћају порез и служе у војсци
	ХЕЛОТИ	<ul style="list-style-type: none"> *Државни робови (нису робови у правом смислу) *Потомци староседелаца које Дорци затичу у Лакедемонији *Обрађују земљу спартијата *Побуне хелота (највећа 464. године пре н.е.- после земљотреса)

ДРЖАВНО	2 КРАЉА (БАЗИЛЕУСА)	<ul style="list-style-type: none"> *Управљају државом *Порекло, по предању, од Херакла *Зевсови свештеници *Врховни заповедници војске

		*Краљевска власт је наследна *Један краљ иде у рат, а један остаје у граду
	ГЕРУЗИЈА	* ВЕЋЕ СТАРАЦА (2 краља+28 спартијата старијих од 60 година) *Води државне послове *Служба ГЕРОНТА је доживотна
	НАРОДНА СКУПШТИНА	* АПЕЛА (сви спартијати старији од 30 година) *Месечно заседање *Говоре само геронти и краљеви *Гласало се повицима (најгрлатији побеђују) *ОБЈАВА РАТА И СКЛАПАЊЕ РАТА И МИРА, ИЗБОР ЕФОРА И ГЕРОНТА
	ЕФОР	* 5 ефора-бирају се жребом од спартијата * <u>надгледају краљеве, чувају ред и мир у Спарти, суде у грађанским парницама</u> *Организују КРИПТИЈЕ (ликвидација хелота од младих спартијата)

*СПАРТАНСКО ВАСПИТАЊЕ

- **Основно занимање је био рат- васпитање у строгом војничком духу
- *Болешљива и слаба новорођенчад су бацана у провалију у подножју планине ТАЈГЕТ
- *ТЕСТ ИЗДРЖЉИВОСТИ- купање деце у вину
- **7-18 година старости- заједничко учење у посебним одредима (сурова обука; кратко и јасно изражавање- ЛАКОНСКИ ОДГОВОР)
- *СИСИТИЈА- заједнички обед спартијата

ШИРЕЊЕ СПАРТАНСКЕ ДРЖАВЕ

- *Друга половина VIII века пре н.е.- освајање МЕСЕНИЈЕ- велика количина обрадиве земље
- *VI век пре н.е.- најмоћнији полис ПЕЛОПОНЕЗА
- *Средина VI века пре н.е.- оснивање ПЕЛОПОНЕСКОГ САВЕЗА (скоро цео Пелопонез; формална независност полиса; водећа улога припада Спарти)

АТИНА	
Географски положај:	средња Грчка, полуострво Атика
Племе које ју је основало:	Јонци
Митски оснивач града:	Кекроп
Митски оснивач атинске државе:	Тезеј
Војска:	флота
Савез који је предводила:	Делски савез, касније Атински поморски савез
Водећи грчки полис:	после Грчко-персијских ратова (499–449. п.н.е.)
Атинска демократија:	власт демоса (народа), тј. свих људи који су живели у полису и имали грађанска права

СТАНОВНИШТВО	АРИСТОКРАТИЈА (ЕУПАТРИДИ)	*племенито порекло („рођени од племенитих очева“) *живе у самом граду или у плодној равници око града
	ДЕМОС	*НАРОД (сељаци, занатлије, трговци) *живе у унутрашњости обрађујући земљу *неки временом сиромаше и обрађују земљу аристократа (тада плаћају 1/6 од приноса)
	РОБОВИ	*неслободан део становништва *сваки имућнији Атињанин има 50 робова са којима располаже као својином (могућност продаје, поклона или ослобађања) *Раде све послове: од рада у рудницима до вођења занатске радионице **РОПСТВО ЗА ДУГ

Д	9 АРХОНАТА	*еупатриди *Служба је једногодишња
----------	-------------------	---------------------------------------

		*1 архонт је врховни заповедник војске, други имају свештеничке и судске дужности
	АРЕОПАГ	* управља заједно са архонтима *име по брду посвећеном Аресу где је заседао *састављен од БИВШИХ АРХОНТА *ЧУВАР АТИНСКИХ ЗАКОНА
	НАРОДНА СКУПШТИНА	* ЕКЛЕСИЈА сви пунолетни атински грађани који су навршили 20 година живота

АТИНСКО ЗАКОНОДАВСТВО		
Законодавац	Година доношења закона	Одлике
Дракон	621. п.н.е.	<u>Драконови закони</u> Смртна казна и за најмању крађу; Кажњавање убица постало државни задатак; Чувени по строности; – Исписани крвљу (по легенди)
Солон	594. п.н.е.	<u>Солонове реформе</u> Општа амнестија; Држава откупила све који су пали у дужничко ропство; Укинута дужничко ропство; Привредне реформе; Право жалбе суду на одлуке власти; Тимократија , подела грађана према имовинском стању на четири класе (разреда); Нови државни органи (Веће од 400 и народни суд) - важност 100 година
Пизистрат	средина VI века п.н.е.	**** ПИЗИСТРАТОВА ТИРАНИЈА (VI век пре н.е.)**** *Резултат борбе за власт аристократских породица *Ослонац на незадовољни демос *Економски и културни напредак полиса *Пизистрат предводи осиромашене сељаке из унутрашњости Атине *ДОБА БЛАГОСТАЊА И НАПРЕТКА (стара се за добробит свих својих поданика) *Сиромашни сељаци добијају земљу својих противника *Судови у сеоским општинама- да сељаци не долазе у град што би довело и до губљења интересовања за политички живот *Велики културни полет Атине: играђени многи храмови, записане „Илијада“ и „Одисеја“ *Пизистрат умире 527. године пре н.е.- сурова власт његових синова па и тиранија постаје омражена *КРАЈ VI ВЕКА ПРЕ Н.Е.- збацивање са престола и њихова породица је лишена грађанских права

Клистен	508. п.н.е.	<p>*Немире после тираније је окончао Клистен својим законима- ДАЉА ДЕМОКРАТИЗАЦИЈА АТИНЕ</p> <p>*ПОДЕЛА АТИНСКИХ ГРАЂАНА НА 10 ТЕРИТОРИЈАЛНИХ ФИЛА (ПЛЕМЕНА)</p> <p>*10 ФИЛА*50 ПРЕДСТАВНИКА=ВЕЋЕ 500 (уништен значај родовских фила, еупатриди су измешани са трговцима и занатлијама што води заједничком интересу у политичком животу)</p> <p>***ОСТРАКИЗАМ (ПРОТЕРИВАЊЕ ИЗ АТИНЕ)- <u>средство политичког разрачунавања са неистомљеницима</u></p> <p>*Гласа се у ЕКЛЕСИЈИ на комадићима крепа (острака)</p> <p>*<u>Онај ко је протеран, протеран је на период од 10 година, али не губи имовину и грађанска права</u></p>
----------------	------------------------	---

Демократија- власт народа (*демос* – народ, *кратос* – власт) – тј. власт свих људи који су живели у полису и који су имали грађанска права.

ГРЧКО-ПЕРСИЈСКИ РАТОВИ (499–449)		
Најзначајнији извор: Херодот, <i>Историја грчко-персијских ратова</i>		
Ратовали: Грци и Персијанци		
Узрок: настојање Персијанаца да покоре Грчку		
Повод: Јонски устанак 499–494. п.н.е. (град Милет)- помоћ од Атине и Еретрије; 494. п.н.е. битка код острва Ладе		
Најзначајнији догађаји		
492. п.н.е.	неуспешан персијски поход бродолом код Атоса	
490. п.н.е.	Поход цара Дарија I; тражи „земљу и воду“ Битка на Маратонском пољу	Милтијад, 192 погинула атинска борца, Филипид
481. п.н.е.	Свехеленски конгрес у Коринту- прекид свих непријатељстава међу грчким полисима	
480. п.н.е.	Поход цара Ксеркса (по Херодоту 2,5 милиона бораца и 1200 тријера) Битка код Термопила	Леонида и 300 Спартанаца , издајник Ефијалт
	„Путниче, јави Спарти да смо овде пали поковајући се њеним законима.“	
	Битка код Саламине-највећа поморска битка	Темистокле
479. п.н.е.	Битка код Платеје- највећа копнена битка	Спартански краљ Паусанија
	Битка код рта Микале	(Леотихид и Ксантип)
Савез који је основан током њиховог трајања: Делски савез 478. п.н.е. (Атина)		
Победници: Грци		
Водећи грчки полис после Грчко-персијских ратова: Атина		

*478. година пре н.е. ОСНИВАЊЕ ДЕЛСКОГ САВЕЗА

*заклетва савезника да ће имати исте савезнике и непријатеље

*ЦИЉ: РАТ ПРОТИВ ПЕРСИЈЕ ДО КОНАЧНОГ ОСЛОБОЂЕЊА СВИХ ГРКА

*468. година пре н.е. **БИТКА НА УШЋУ РЕКЕ ЕУРИМЕДОНТ** у Малој Азији- **ослобођени су сви хеленски градови на обали Мале Азије-КРАЈ РАТА 449. ГОДИНЕ ПРЕ НОВЕ ЕРЕ**

***454. година пре н.е. ДЕЛСКИ САВЕЗ** постаје **АТИНСКИ ПОМОРСКИ САВЕЗ**

*резултат доминације Атине у савезу; сви остали полиси су били подређени и плаћају **ФОРΟΣ**

- *благајна пренета у Атину
- *Атињани су наметнули демократију и сами располажу форосом
- *честе побуне незадовољних савезника
- *форос- порез

ПЕРИКЛОВО ДОБА

- *средина V века п.н.е. Делски савез прераста у **Атински поморски савез** (250 грчких полиса)
- *3 члана савеза имају властите војне снаге (Лезбос, Хиос и Самос)
- ***Перикле** (461.-429. п.н.е., рођен 495.п.н.е.) вођа атинских демократа
- ***Периклово доба** или **златно доба Атине**.
- *Дуги зид (дужине 12 км)- од Атине до Пиреја
- *Грађевински радови- поверио свом пријатељу – вајару **Фидији**
- *Изграђени: Партеон, посвећен богињи Атине
- *Перикле је око себе окупљао истакнуте Грке: историчара **Херодота**, филозофа **Анаксагору**, архитекту **Хиподама**, писца трагедија **Софокла** и др.
- ***ВРХУНАЦ ДЕМОКРАТСКОГ УРЕЂЕЊА У АТИНИ**
дневнице за обављање државних служби
Богати грађани плаћају доприносе за градњу бродова и за финансирање позоришта
- ***Народна скупштина – еклесија** –одлучујућа улога у политичком животу Атине
- Веће 500**-највише извршно тело; **Ареопаг** губи значај
- ***народни суд (хелијеја)**- 6.000 грађана
- ***ЦИЉ СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ: ДА АТИНА БУДЕ НА ЧЕЛУ СВИХ УЈЕДИЊЕНИХ ХЕЛЕНА**
- *Тензије између Спарте и Атине око придобијања савезника
- *446.год.п.н.е.- 30-огодишњи мир Атине и Спарте после спартанског напада и доласка до Елеусине
- *Успостављен је утицај и у Тракији (Амфипољ), Великој Грчкој(Туриј) и Сицилији (Херодот учесник)
- *Слободно и својевољно користи новац својих савезника
- *Побуне „савезника“ спречава насељавањем атинских грађана и атинским гарнизонима
- *Побуне: **ЕУБЕЈЕ, МЕГАРЕ, САМОСА (440 пне), ВИЗАНТА**
- *Опсада Самоса траје 9 месеци- град се предаје
- *Перикле је брзим и одлучним акцијама сачувао атинску поморску империју
- *У време Перикла Атина постаје најлепши град Грчке (**обновљени храмови, ПАРТЕНОН, пропилеји, ДУГИ БЕДЕМИ Аттина-Пиреј**)

ПЕЛОПОНЕСКИ РАТ 431-404 год.пре н.е.

- *УЗРОК РАТА: Страх Лакедемоњана од јачања Атине
- *Спартанци су мирни све док Атина не покуша да придобије и неке чланове Пелопонеског савеза
***АРХИДАМОВ РАТ (431-421 год.п.н.е.)**
- *Спартански краљ Архидам
- *Спартанци јаки на копну, Атињани јаки на мору
- *1.година рата- сви Атињани су се склонили унутар Дугих бедема, Спартанци пале њиве и куће
- *2.година рата- епидемија куге у Атине, стање се погоршава; Периклова смрт
- Атинска флота угрожава и напада обале Пелопонеза (425.год.п.н.е.- освојен ПИЛОС у МЕСЕНИЈИ)
Неуспешан покушај Спартанаца да поврате стратешки важан Пилос
- *Прекретница у рату: **БИТКА КОД АМФИПОЉА 422. године п.н.е.**
- Обе стране су спремне за преговоре (Атина страхује од побуне савезника, а Спарта од побуне хелота)
- ***421.година п.н.е.- НИКИЈИН МИР (важност: 50 година)** ---- само 6-огодишње примирје
- ***СИЦИЛИЈСКА ЕКСПЕДИЦИЈА**
- *Поход Атињана на Сицилију 415.године п.н.е. (предлог државника Алкибијада)
- *Напад због жита; без конкретног знања о величини острва

*ОПСАДУ СИРАКУЗЕ (2 године) ВРШЕ НИКИЈА и ЛАМАХ (АЛКИБИЈАД је побегао у Спарту)

*Град се умало није предао, али је стигла помоћ Спарте; ПРЕОКРЕТ

*Потпуна победа Сиракужана и Спартанаца. Никија се предаје и бива погубљен.

*Наставак рата донео је ослабљену Атину

*413.године пре н.е. Спартанци освајају Декелеју на северу Атике (савет Алкибијада)

***ОДЛУЧУЈУЋИ ДОГАЂАЈ:**

БИТКА КОД ЕГОСПОТАМА НА ХЕЛЕСПОНТУ 405.године п.н.е.

*404.године пре н.е. спартански краљ Лисандар приморава Атину на предају

*Атињани руше Дуге бедеме

*предају лоту Спартанцима

*исти пријатељи и непријатељи као Спартанци

*АТИНСКИ ПОМОРСКИ САВЕЗ ЈЕ РАСТУРЕН; МОЋ АТИНЕ ЈЕ СЛОМЉЕНА

404–371. п.н.е.- Превласт Спарте у Грчкој

395. п.н.е. Коринтски рат (Спарта против Персије)

Хармост- застуоник Спарте у покореним градовима

394. п.н.е. поморска битка код Книда (пораз Спарте од Персије и Атине)

377. п.н.е. основан Други атински поморски савез`

371. п.н.е. Битка код града Леуктре (Беотија) Теба (Беотски савез) предвођена Епаминондом победила Спартанце- почетак тебанске хегемоније.

Упад Тебе у Лаконију (први пут у историји напад на те територије)

*300 тебански аристократа („Света чета“ Епаминонда и Пелопида)

371–362. п.н.е.- Превласт Тебе у Грчкој

362. п.н.е. битка код Мантинеје (Аркадија на Пелопонез)- пораз Тебе од Спарте и Атине- смрт Епаминонде (савет да се потпише мир)

*Повећан број сиромашних људи

раслојавање спартанске *заједнице равноправних*

Друштвене супротности - све израженије (веће разлике између богатих и сиромашних)

Македонија- на северу Грчке уз реке Вардар, Бистрицу и Струму

*Династија **Аргеада**; престоница- град **ПЕЛА** (испрва **ЕГА**)

*краљ **Филип II** (359–336. п.н.е.)- **успон Македоније**

+освојио Тракију (рудници сребра и бакра)

***македонска фаланга** (по 16 у дубини) тешко наоружаних копљаника-пешака; на крилима одреди коњице.

*Сарис- копље дугачко 5 метара.

*„Пратиоци“- елитне јединице коњице од македонске аристократије

***почетак освајања- полиси на Халкидику**

*грчки беседник **Демостен** држао је у атинској народној скупштини ватрене говоре против **Филипа II** – тзв. **Филипике**-позива све Грке да се уједине у борби против Македоније.

*беседник **Исократ** у Атине је за Филипа и њега види као предводника свих Грка

338. п.н.е. битка код **Херонеје** (Беотија)- Македонија победила војске Атине и Тебе (Александар предводи део војске)

***Херонејски лав**- споменик посвећен храбрим Тебанцима који су погинули у бици

337. п.н.е. скупштина полиса у **Коринту**- **основан Коринтски савез** око Македоније;

ЦИЉ: осветнички рат против Персије, Филип- врховни заповедник војске

ХЕЛЕНИСТИЧКО ДОБА: почело освајањима **Александра Великог** у другој половини IV века п.н.е, а завршило се римским освајањем Египта 30. године п.н.е.

Александар Велики (336–323. п.н.е.)

Учитель: филозоф Аристотел; одушевљен ИЛИЈАДОМ; омиљени јунак: АХИЛ

***335.** Поход на север на трачка племена (територија данашње Бугарске)

***Устанак против Александра предвођен Демостеном**

334. п.н.е.- почетак Александровог похода на Персију против цара **Дарија III**

334. п.н.е.- битка код реке Граник	*Од смрти га спасао његов пријатељ Клит ; *успостављена власт у Малој Азији; - обновљено демократско уређење у малоазијским грчким полисима
333. п.н.е.- битка код Иса	заробљена царска породица - Александар постаје „владар Азије“
332. п.н.е.	Осваја Феникију (Тир пружа највећи отпор) и Египат - Гради Александрију на ушћу Нила
331. п.н.е.- битка код Гаугамеле	заузимање: Вавилона, Сузе и Персеполиса освајање Персијског царства - спаљивање Персеполиса
Поход на Индију 327. п.н.е. 326. п.н.е.- битка код реке Хидасп	победио индијског краља Пора *Пор има борне слонове - освојен западни део Индије (Пенџаб)

два брака: са РОКСАНОМ (бактријском принцезом) и СТАТИРОМ (ћерком Дарија III)

***Сатрапија**- област у Персијском царству на челу са сатрапом (војна и цивилна власт);
Александар је преузео ову поделу државе

***ПРОСКИНЕЗА**- падање ничице на земљу пред владаром

***“СВАДБА ЕВРОПЕ И АЗИЈЕ”**- 324. п.н.е.

***ДИЈАДОСИ (наследници)**- Александрове војсковође: Птоломеј, Селеук, Лизимах, Касандар и Антигон.

*Изграђено више од 70 Александрија (Прва у Троади)

*Епистограф- краљев секретар- највећи положај међу свим чиновницима

*Букефалија- град који је добио име по Александровом коњу Букефалу

ПОДЕЛА ДРЖАВЕ АЛЕКСАНДРА ВЕЛИКОГ

ДРЖАВА	ДИЈАДОХ	ДИНАСТИЈА	РИМСКО ОСВАЈАЊЕ
Македонија	Антигон	Антигониди	168. п.н.е.
Грчка			146. п.н.е.
Пергамска краљевина	Атал	Аталиди	II век п.н.е.
Сирија	Селеук	Селеукиди	63. п.н.е.
Египат	Птоломеј	Птоломеиди	30. п.н.е.

КУЛТУРА И СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ СТАРИХ ГРКА

АНТРОПОМОРФИЗАМ- веровање у богове са људским ликом

АМБРОЗИЈА, НЕКТАР, МИТОВИ, ПЛАНИНА ОЛИМП

БОГОВИ СТАРИХ ГРКА

Зевс – врховни бог, бог муње и грома, господар неба Посејдон – бог мора Аполон – бог светлости, прорицања и заштитник уметности Арес – бог рата Дионис – бог вина и веселја Хефест – бог ватре и заната	Хера – богиња неба, заштитница жена, брака и мајчинства Атина – богиња мудрости Деметра – богиња усева, земљорадње и плодности Хестија – богиња дома и огњишта Афродита – богиња љубави и лепоте Артемида – богиња лова и месеца
Хад – бог подземног света (света мртвих)	Персефона – Хадова супруга и савладарка над душама умрлих

***ХЕРОЈИ** (полубожанства)- **Херакле, Ахил, Енеја**

*НАТПРИРОДНА БИЋА – музе, нимфе, титани, сирене, кентаур, троглави пас Кербер

*Аполоново пророчиште у Делфима (**Фокида**)- пророчица **ПИТИЈА**

*Зевсово пророчиште у Олимпији (Олимпијске игре од 776. године п.н.е)

Одржаване су до 393. године нове ере (забрањено их је цар Теодосије као нехришћенске)

*Панатенске (панатенејске) свечаности- сваке године у августу

УМЕТНОСТ	
АРХИТЕКТУРА	*Дорски стил (храм Партеон-посвећен богињи Атине) *Јонски стил (храм Еректејон са Каријатидама), Тезеон *Коринтски стил ****По предању Еректејон је изграђен на месту борбе Атине и Посејдона
ВАЈАРСТВО	Куриси и коре- статуе младића и девојака који представљају богове *Фидија из Атине- „Зевс Олимпијски“ „Атина Партенос“ у Партеону Зевсов кип описује писац Паусанија („Опис Хеладе“) *Мирон- „Бацач диска“ (Дискоболос) *Поликлет из Аргоса- „Копљоноша“ (Дорифорос)
СЛИКАРСТВО	*сачувало се на вазама. Полигнот и Аполодор

КЊИЖЕВНОСТ		
ЕПСКА		Хомер („Илијада“ и „Одисеја“) и Хесиод („Послови и дани“, „Теогонија“ и „Рађање богова“)
ЛИРСКА		Сапфо (о љубави); Пиндар (игре и победе)
ДРАМА	комедије	Аристофан (<i>Жабе</i> , <i>Жене у народној скупштини</i> , <i>Витезови</i> , <i>Облакиње</i>)
	трагедије	Есхил (Оковани Прометеј, Персијанци) Софокле (Краљ Едип, Антигона)- прилике у Атини Еурипид (Медеја, Ифигенија на Тауриди) – прилике у Атини; слави атинску демократију
		Баснописац ЕЗОП

*рапсоди- песници

*китара и лира- жичани музички инструменти

*Позориште настаје из светковина приређиваних у част бога вина и весеља Диониса (Дионизијске свечаности). ПОЗОРИШТЕ У ЕПИДАУРУСУ.

ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ	ПРИРОДНЕ НАУКЕ
<p>Филозофија: љубав према мудрости Материјализам (проучавање свега од материје) Галес, Анаксимандар, Анаксимен, Хераклит <i>panta rei</i> (све тече, тј. све се мења).; идеализам (више пажње човеку и друштву него природи и природним појавама) Сократ (469–399. п.н.е.) Платон- школа у Атини- Академија, („Држава“, „Закони“) Аристотел (384–322. п.н.е.) (ближи материјализму него</p>	<p>Математика: Питагора (<i>Питагорина теорема</i>); Астрономија Физика Географија Медицина: Хипократ (V век п.н.е.) са острва Коса (<i>Хипократова заклетва</i>); Ботаника Зоологија</p>

<p>идеализму), основао Лицеј, своју филозофску школу-ПЕРИПАТЕТИЧКА ШКОЛА- држи предавање шетајући</p> <p>Историја: Херодот(V век п.н.е.) (<i>Историја грчко-персијских ратова</i>), Тукидид (V–IV век п.н.е.) (<i>Историја Пелопонеског рата</i>) Ксенофонт- „<i>Хеленска историја</i>“ (410-362 п.н.е.)- лаконофил</p>	
--	--

КЛАСИЧНА ГРЧКА (ХЕЛЕНСКА) КУЛТУРА + КУЛТУРЕ НАРОДА СТАРОГ ИСТОКА= ХЕЛЕНИСТИЧКА КУЛТУРА

*бог Асклепије- бог медицине код старих Грка

*Сарапис- „бог сви у један“

Основна обележја: **КОСМОПОЛИТИЗАМ** (грчки *космос* – свет и *политес* – грађанин) и **ИНДИВИДУАЛИЗАМ**. Човек није био тек активни грађанин једног полиса, него грађанин светског царства.

*Центри хеленистичке културе: **Александрија** у Египту, **Антиохија** у Сирији, **Пергам** у Малој Азији.

МАТЕМАТИКА: **Еуклид** („*Елементи*“), **Архимед** (број π) и **Херон** (принцип парне машине)

АСТРОНОМИЈА И ГЕОГРАФИЈА: **Ератостен** (Земља округла), **Аристарх** (Сунце веће од Земље и да се Земља окреће око себе и око Сунца) и **Птоломеј**

ФИЗИКА: Архимед (теорија полуге) и Херон

ФИЛОЗОФИЈА		
Епикур	епикурејска филозофска школа	бави се смислом људског живота
Зенон	стоичка филозофска школа (стоицизма)	да би човек постигао срећу, мора свој живот да усагласи са природом и њеним законима
Диоген (живи у бурету)	киничка филозофија	одрицање од богатства и враћање једноставном животу

*Најпознатији историчар- **ПОЛИБИЈЕ** (2.век п.н.е.- „*Историја*“ - опис период 264-146.г. п.н.е.)

УМЕТНОСТ	
ВАЈАРСТВО	* Лисип - „ <i>Лаокон и његови синови</i> “ „ <i>Афродита са Милета</i> “ „ <i>Ника са Самотраке</i> “, „ <i>Посејдон из Милета</i> “ „ <i>Умирући Гал</i> “- најпознатије дело хеленистичког реализма
ПЕСНИШТВО	Калимах , Аполоније са Родоса и Теокрит
ПИСЦИ	Филомен и Менандар

***СИНКРЕТИЗАМ**- **МЕШАЊЕ И СПАЈАЊЕ ГРЧКИХ И ИСТОЧЊАЧКИХ ВЕРОВАЊА**

***АЛЕКСАНДРИЈА** – светионик на **Фаросу**, **Музеон (Музеј)** (дом муза), **Библиотека**